

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного
факультету Олещенко Т.О.
(підпис)
«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

*«Терапевтичні відносини як чинник ефективного
психоконсультування»*

освітнього рівня бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 Психологія

(код і назва спеціальності)

ОПП «Практична психологія»,
«Психологія розвитку особистості»

Шифр за навчальним планом ВВ2.03

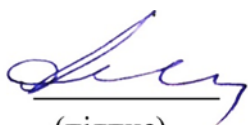
Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «*Терапевтичні відносини як чинник ефективного консультування*» затвердженої на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова

Розробник: **Унінець І.М.**, доктор філософії (Ph.D), професор кафедри практичної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології

«30» серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Митник О.Я.

I. Опис дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3 ЄКТС		<p><i>Методи навчання</i></p> <p>Пояснювально-ілюстративні методи.</p> <p>Інтерактивні</p> <p style="text-align: right;">метод</p> <p><i>и: мікровикладання, інверсії, емпатії, інциденту</i></p> <p>Рольовий тренінг.</p> <p>Розв'язування психологічних завдань.</p> <p style="text-align: center;"><i>Форми поточного контролю</i></p> <p>Модульні контрольні роботи, колоквіум</p> <p style="text-align: center;"><i>Форма підсумкового контролю</i></p> <p>Залік</p>
Спеціальність 053 Психологія	Загальна кількість годин -90		
Освітній рівень бакалавр	Денна	Заочна	
	Лекції:		
	18	6	
Статус дисципліни вибіркова	Семінарські (практичні) заняття:		
	16	4	
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3		4	
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 6	-	-	
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (4 год.) - аудиторне: год. - самостійна робота:	56	76	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання – українська	1/2		

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засоби надання психологічної допомоги завдяки застосуванню терапевтичних відносин як чинника ефективного консультування.

Міждисциплінарні зв'язки: «Психологія професійного спілкування», «Психодіагностика», «Основи психотерапії», «Психологічне консультування», «Основи психокорекції» та ін.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Терапевтичні відносини як чинник ефективного консультування» є формування у студентів професійних знань, умінь та навиків, які сприятимуть у наданні допомоги майбутнім фахівцям щодо застосування терапевтичних відносин як чинника ефективного консультування.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Терапевтичні відносини як чинник ефективного консультування» є формування у студентів професійних знань, умінь та навиків, які сприятимуть у наданні допомоги» є:

- засвоєння студентами змісту основних особливостей впливу терапевтичних відносин на процес консультування;
 - розкрити суть основних понять: «Терапевтичний зв'язок», «Терапевтичні відносини»; «Контрперенос», «Стадії взаємодії»;
 - допомога студентам у засвоєнні терапевтичних відносин;
 - визначення ролі психолога-консультанта у терапевтичних відносинах;
- засвоєння методів діагностики для розвитку терапевтичних відносин як чинника ефективного консультування;

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.</p> <p>ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога</p>	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>Спеціальні (фахові) компетентності:</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.</p> <p>СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)</p> <p>СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту</p> <p>СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p> <p>СК13. Здатність розробляти тренінги, вести супервізію; створювати певні завдання розвивального характеру; психологічну експертизу.</p> <p>СК14. Здатність організовувати власну діяльність і конструктивну взаємодію між психологом та клієнтами та останніх між собою, управляти дискусією.</p> <p>СК15. Здатність презентувати себе як фахівця, який спроможний надати кваліфіковану допомогу; здатність викликати симпатію, довіру; зацікавлювати, вести за собою, заохочувати, підтримувати, заспокоювати, переконувати, вмотивовувати.</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредита ЄКТС 90 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
	Модуль 1. «Побудова терапевтичних відносин»										
1.	Тема 1. Структура побудови терапевтичних відносин	4	2	2		8	2	1	1		12
2.	Тема 2 Терапевтичний зв'язок: відносини, контакт, взаємодія.	4	2	2		8	3	1	1	1	12
3.	Тема 3. Аналіз переносу і контрпереносу	4	2	2		8	2	1		1	12
6.	Разом за змістовим модулем 1	12	6	6		24	7	3	2	2	36
7.	Модуль 2 «Управління психотерапевтичним процесом»										
8.	Тема 1. Особливості заключення адміністративного та терапевтичного контракту	8	4	4		12	3	1	1	1	14
9.	Тема 2. Три стадії взаємодії.	8	4	4		10	3	1	1	1	14
10	Тема 3. Рефлексія та самоаналіз психолога-консультанта.	6	4	2		10	1	1			12
11.	Разом за змістовим модулем 2	22	12	10		32	7	3	2	2	40
Разом:		34	18	16	-	56	14	6	4	4	76

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
	<p>Модуль 1. «Побудова терапевтичних відносин»</p> <p>1. <i>Тема 1. Структура побудови терапевтичних відносин.</i> <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2, 3, 7]; • <i>додаткові:</i> [1]. <p><i>Тема 2. Терапевтичний зв'язок: відносини, контакт, взаємодія.</i> <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2, 3, 7]; • <i>додаткові:</i> [1]. <p><i>Тема 3. Аналіз переносу і контрпереносу</i> <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2, 3, 7]; • <i>додаткові:</i> [1]. 	12	6
	<p>Модуль 2 . «Управління психотерапевтичним процесом»</p> <p>Тема 1. Особливості заключення адміністративного та терапевтичного контракту <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2, 3, 7]; • <i>додаткові:</i> [1]. <p>Тема 2. Три стадії взаємодії. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2, 3, 7]; • <i>додаткові:</i> [1]. <p>Тема 3. Рефлексія та самоаналіз психолога-консультанта. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2, 3, 7]; • <i>додаткові:</i> [1]. 	22	12
		8	4
		8	4
		6	4

4.2. Плани семінарських та практичних занять

Модуль 1. «Побудова терапевтичних відносин»

Тема 1 Структура побудови терапевтичних відносин.

1. Основні поняття терапевтичних відносин.
2. Задачі терапевтичних відносин.
3. Ієрархічність відносин.
4. Процес побудови терапевтичних відносин.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- *основні:* [1, 2, 3];
- *додаткові:* [4,5].

Тема 2. Терапевтичний зв'язок: відносини, контакт, взаємодія.

1. Основні характеристики терапевтичного зв'язку.
2. Особливості терапевтичних відносин.
3. Стратегії міжособистісних відносин.
4. Профілактика подвійних відносин.
5. Міжособистісне спілкування.
6. Терапевтичне спілкування.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- *основні:* [1, 2, 3];
- *додаткові:* [4,5].

Тема 3. Аналіз переносу і контрпереносу

1. Визначення поняття переносу та види переносів.
2. Аналіз переносу.
3. Контрперенос. Ознаки позитивного контрпереносу.
4. Побічні ефекти переносів.
5. Принципи роботи з переносами.
6. Положення Етичного Кодексу УСП.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- *основні:* [1, 2, 3];
- *додаткові:* [4,5].

Модуль 2 . «Управління психотерапевтичним процесом»

Тема 4. Особливості заключення адміністративного та терапевтичного контракту

1. Види контрактів та їх уточнення.
2. Терапевтичні відносини в 5-ти кроковій моделі.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- *основні:* [1, 2, 3];
- *додаткові:* [4,5].

Тема 5. Три стадії взаємодії.

1. Стадія злиття.
2. Особливості співзалежного та здорового злиття.
3. Стадія диференціації.
4. Особливості надмірної та здорової диференціації.
5. Стадія відділення.
6. Особливості надмірного та здорового відділення.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- ***основні:*** [1, 2, 3];
- ***додаткові:*** [4,5].

Тема 6. Рефлексія та самоаналіз психолога-консультанта.

1. Основні питання щодо рефлексії психолога-консультанта.
2. Особливості самоаналізу психолога-консультанта.

Рекомендовані інформаційні джерела:

- ***основні:*** [1, 2, 3];
- ***додаткові:*** [4,5].

4.3. Організація самостійної роботи студентів

1. Аналіз літературних джерел з теми дослідження та написання конспектів.
2. Написання рефератів.
3. Розв'язання психологічних задач.

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Основні поняття терапевтичних відносин.	Демонстраційна практич.з. 1 (модуль 1)
2.	Задачі терапевтичних відносин.	Демонстрація та обговорення практич.з. 2(модуль 1)
3.	Ієрархічність відносин.	Демонстраційна практич. з. 1 (модуль 1)
4.	Процес побудови терапевтичних відносин.	Презентація на практич.з. 2(модуль 1)
5.	Основні характеристики терапевтичного зв'язку.	Демонстрація та обговорення на практич.з. 3(модуль 1)
6.	Особливості терапевтичних відносин.	Презентаційна практич.з. 4 (модуль 1)
7.	Стратегії міжособистісних відносин.	Демонстраційна лаб.з. 1 (модуль 1)
8	Профілактика подвійних відносин.	Презентаційна практич.з. (модуль 1)
9	Міжособистісне спілкування.	Презентаційна практич.з. (модуль 1)
10	Терапевтичне спілкування.	Презентаційна практич.з. (модуль 1)
11	Визначення поняття переносу та види переносів.	Презентаційна практич.з. (модуль 1)
12	Аналіз переносу.	Презентаційна практич.з. (модуль 1)
13	Контрперенос. Ознаки позитивного контрпереносу.	Презентаційна практич.з. (модуль 1)
14	Побічні ефекти переносів.	Презентаційна лаб.з. (модуль 1)
15	Принципи роботи з переносами.	Презентаційна лаб.з. (модуль 1)
16	Положення Етичного Кодексу УСП.	Презентаційна лаб.з. (модуль 1)
17	Види контрактів та їх уточнення.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)

18	Терапевтичні відносини в 5-ти кроковій моделі.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)
19	Стадія злиття. Особливості співзалежного та здорового злиття.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)
20	Стадія диференціації. Особливості надмірної та здорової диференціації.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)
21	Стадія відділення. Особливості надмірного та здорового відділення.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)
22	Основні питання щодо рефлексії психолога-нсультанта.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)
23	Особливості самоаналізу психолога-консультанта.	Презентаційна лаб.з. (модуль 2)

Вказівки до виконання ІНДЗ

Мета творчої роботи — виявити рівень засвоєння студентами фундаментальних понять спецсемінару «Стрес-менеджмент. Тему творчої роботи визначає викладач. Практичне завдання – описати алгоритм самодопомоги при переживанні стресового стану, використовуючи практичні знання курсу.

Теми ІНДЗ

1. Основні поняття терапевтичних відносин.
2. Задачі терапевтичних відносин.
3. Ієрархічність відносин.
4. Процес побудови терапевтичних відносин.
5. Основні характеристики терапевтичного зв'язку.
6. Особливості терапевтичних відносин.
7. Стратегії міжособистісних відносин.
8. Профілактика подвійних відносин.
9. Міжособистісне спілкування.
10. Терапевтичне спілкування.
11. Визначення поняття переносу та види переносів.
12. Аналіз переносу.
13. Контрперенос. Ознаки позитивного контрпереносу.
14. Побічні ефекти переносів.
15. Принципи роботи з переносами.
16. Положення Етичного Кодексу УСП.
17. Види контрактів та їх уточнення.
18. Терапевтичні відносини в 5-ти кроковій моделі.
19. Стадія злиття. Особливості співзалежного та здорового злиття.
20. Стадія диференціації. Особливості надмірної та здорової диференціації.
21. Стадія відділення. Особливості надмірного та здорового відділення.
22. Основні питання щодо рефлексії психолога-нсультанта.
23. Особливості самоаналізу психолога-консультанта.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Специфіка викладання курсу полягає у використанні двох видів контролю: поточного та підсумкового. Поточний контроль включає в себе:

- тестування (на початку кожного лекційного заняття, як контроль засвоєних студентами знань);
- самостійна робота (самостійний пошук інформації, написання ІНДЗ);
- оцінювання активної роботи під час семінарських та лабораторних занять;
- модульні контрольні роботи.

Завдання до контрольної роботи.

Модульна контрольна робота № 1 (приклад)

1. Основні поняття терапевтичних відносин.
2. Задачі терапевтичних відносин.
3. Ієрархічність відносин.
4. Процес побудови терапевтичних відносин.
5. Основні характеристики терапевтичного зв'язку.
6. Особливості терапевтичних відносин.
7. Стратегії міжособистісних відносин.
8. Профілактика подвійних відносин.
9. Міжособистісне спілкування.
10. Терапевтичне спілкування.
11. Визначення поняття переносу та види переносів.
12. Аналіз переносу.
13. Контрперенос. Ознаки позитивного контрпереносу.
14. Побічні ефекти переносів.
15. Принципи роботи з переносами.
16. Положення Етичного Кодексу УСП.

Модульна контрольна робота № 2 (приклад)

1. Види контрактів та їх уточнення.
2. Терапевтичні відносини в 5-ти кроковій моделі.
3. Стадія злиття.
4. Особливості співзалежного та здорового злиття.
5. Стадія диференціації.
6. Особливості надмірної та здорової диференціації.
7. Стадія відділення.
8. Особливості надмірного та здорового відділення.

9. Основні питання щодо рефлексії психолога-консультанта.
10. Особливості самоаналізу психолога-консультанта.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

залік

Питання до заліку:

1. Основні поняття терапевтичних відносин.
2. Задачі терапевтичних відносин.
3. Ієрархічність відносин.
4. Процес побудови терапевтичних відносин.
5. Основні характеристики терапевтичного зв'язку.
6. Особливості терапевтичних відносин.
7. Стратегії міжособистісних відносин.
8. Профілактика подвійних відносин.
9. Міжособистісне спілкування.
10. Терапевтичне спілкування.
11. Визначення поняття переносу та види переносів.
12. Аналіз переносу.
13. Контрперенос. Ознаки позитивного контрпереносу.
14. Побічні ефекти переносів.
15. Принципи роботи з переносами.
16. Положення Етичного Кодексу УСП.
17. Види контрактів та їх уточнення.
18. Терапевтичні відносини в 5-ти кроковій моделі.
19. Стадія злиття.
20. Особливості співзалежного та здорового злиття.
21. Стадія диференціації.
22. Особливості надмірної та здорової диференціації.
23. Стадія відділення.
24. Особливості надмірного та здорового відділення.
25. Основні питання щодо рефлексії психолога-консультанта.
26. Особливості самоаналізу психолога-консультанта.

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	E: 60 – 69 б.

Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою протягом семестру

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Робота на семінарському (практичному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії)	10	3	30
ІНДЗ	30	1	30
Модульна контрольна робота	20	2	40
максимальна кількість балів			100

Залік 100 б.

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Навчально-методична картка спецкурсу «Терапевтичні відносини як чинник ефективного консультування»

Разом: 90 год., із них 18 год. – лекції, 6 год. – практичні (семінарські) заняття, 56 год. –самостійна робота.

Модулі	I модуль						II модуль			
	4	6	6	4			4	4	6	
Лекції	6.09	8.09	14.10	20.10			10.11	15.11	25.11	
Дати		10.09	14.10	20.10			10.11	15.11	25.11	
		10.09	16.10						02.12	
Теоретичні розділи	«Побудова терапевтичних відносин»						«Управління психотерапевтичним процесом»»			
Теми лекцій	Структура побудови терапевтичних відносин.	Терапевтичний зв'язок: відносини, контакт, взаємодія.	Аналіз переносу і контрпереносу				Особливості заключення адміністративного та терапевтичного контракту	Три стадії взаємодії.	Рефлексія та самоаналіз психолога-консультанта.	
Модулі	I модуль						II модуль			
Лабораторні заняття								4	6	
Семінарські заняття				4	4	4	4			
Дати				15.09	22.09	24.09	10.11	20.11	14.12	
				15.09	22.09	24.09	10.11	20.11	14.12	іва

Теми				Структура побудови терапевтичних відносин.	Терапевтичний зв'язок: відносини, контакт, взаємодія.	Аналіз переносу і контрпереносу		Особливості закінчення адміністративного та Три стадії взаємодії.	Рефлексія та самоаналіз психолога-консультанта.	
Модулі	I модуль						II модуль			
Самостійна робота							ІНДЗ			
Поточний контроль	МКР № 1						МКР №2			
Підсумковий контроль	залік									

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

1. Бабелюк, О. В. Психологія травмуючих ситуацій [Текст] : [навч.-метод. посіб.] / Бабелюк О. В., Гоцуляк Н. Є. - Кам'янець-Подільський : Друкарня "Рута", 2021. - 107.
2. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості: учб. Посібник. – Харків: Фоліо, 1996.
3. Волженцева, Ірина Вікторівна Загальна психологія (курс лекцій з навчальними тестовими завданнями) [Текст] : навч. посіб. у 2 ч. для студентів ЗВО спец. 053 Психологія, 012 Дошк. освіта / Ірина Волженцева, Наталія Харченко ; Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. - Переяслав : Домбровська Я. М., 2021 . Ч. 1. - 2021. - 393 с.
4. Волошенко, М. О. Психологія професійного спілкування [Текст] : навч. посіб. / М. О. Волошенко, О. В. Азаркіна. - Херсон : Олді плюс, 2021. - 278 с..
5. Глива Є. Вступ до психотерапії: навчальний посібник / Є. Глива. – К.: Кондор; Острого: Острозька академія, 2009. – 530 с.
6. Кальницька, Юлія Сергіївна. Соціальна психологія в Україні. Друга половина ХІХ- початок ХХ століття [Текст] : навч. посіб. (хрестоматія) / Юлія Кальницька ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. - 264 с
7. Клейнман, Пол. Психологія 101. Факти, теорія, статистика, тести й таке інше [Текст] / Пол Клейнман ; [пер. з англ. Ю. Кузьменко]. - Харків : КСД, 2021. - 240 с.
8. Митник О.Я. Психологія навчання як цілісного творчого процесу / О.Я. Митник // Відкритий урок – 2005. – № 23–24. – С. 34 – 36.
9. Пеньковська, Н. М. Основи психологічного консультування в методи позитивної психотерапії : навчально-методичний посібник / Н. М. Пеньковська, Р. В. Шептицький. – Тернопіль: Крок, 2014. – 268 с.

Додаткова

10. Пеньковська Н. Методологічний аналіз теорії особистості в позитивній психотерапії/Н.Пеньковська, В.Дишлевука//Позитум Україна. – 2013. - №5 – С. 85-94
11. Patterson C. H. Counseling and psychotherapy: Theory and practice/C.H.Patterson. – New York: Harper&Row, 1959. -178p.
12. Омельченко, Вікторія Вікторівна Соціальна психологія та конфліктологія [Текст] : навч. посіб. / В. В. Омельченко ; Харків. нац. ун-т радіоелектроніки. - Харків : ХНУРЕ, 2020 . Ч. 1 : Соціальна психологія : навч. посіб для студентів усіх спец. і форм навч. - 2021. - 173 с.
13. Ткаченко, Олександр Анатолійович. Психологія акмеологічного розвитку особистості [Текст] : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01 / Ткаченко Олександр Анатолійович ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - Київ, 2021. - 44 с.
14. Климчук, Віталій Олександрович. Психологія посттравматичного зростання [Текст] : монографія / В. О. Климчук ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. - 156, [1] с.

Інтернет-ресурси

15. http://abc.vvsu.ru/Books/metod_prep_psih/page0001.asp
16. https://stud.com.ua/85543/psihologiya/metodika_vikladannya_psihologiyi
17. http://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/library/pidruchniki/psihologiya/metodika_vikladannya_psihologii.html
18. <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf?id=1cce4002-ce8d-4991-809f-f0cd3d3994b>
19. <http://www.nbuu.gov.ua/> Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського.
20. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».